

Soud:	Nejvyšší soud
Datum rozhodnutí:	01/25/2011
Spisová značka:	29 Cdo 1259/2009
ECLI:	ECLI:CZ:NS:2011:29.CDO.1259.2009.2
Typ rozhodnutí:	USNESENÍ
Heslo:	Valná hromada
Dotčené předpisy:	§ 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. § 243b odst. 2 o. s. ř. § 243b odst. 3 o. s. ř.
Kategorie rozhodnutí:	C

29 Cdo 1259/2009

U S N E S E N Í

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v senátu složeném z předsedkyně doc. JUDr. Ivany Štenglové a soudců Mgr. Filipa Cilečka a JUDr. Petra Šuka v právní věci navrhovatele **Města Otrokovice**, se sídlem v Otrokovicích, náměstí 3. května 1340, identifikační číslo osoby 00 28 43 01, zastoupeného JUDr. Ing. Pavlem Schreiberem, advokátem, se sídlem v Brně, Jakubská 1, PSČ 602 00 a vedlejší účastníce na straně navrhovatele společnosti **Compas Capital Consult, s. r. o.**, se sídlem ve Frýdku – Místku, Frýdlantská 1237, PSČ 738 01, identifikační číslo osoby 62 30 17 30, zastoupené Mgr. Bohdanou Šocovou, advokátkou, se sídlem v Brně Gajdošova 7, PSČ 615 00, za účasti společnosti **Vodovody a kanalizace Zlín, a. s.**, se sídlem ve Zlíně, třída T. Bati 383, PSČ 760 49, identifikační číslo 49 45 45 61, zastoupené Mgr. Janem Tomanem, advokátem, se sídlem v Praze 6, Na Ořechovce 4, PSČ 162 00, za účasti **Krajského státního zastupitelství v Brně**, se sídlem v Brně, Mozartova 38429, PSČ 601 52, o vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, vedené u Krajského soudu v Brně pod sp. zn. 50 Cm 34/2003, o dovolání společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a. s. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. prosince 2008, č. j. 5 Cmo 10/2008 – 342, takto:

Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. prosince 2008,	č. j. 5
Cmo 10/2008 – 342 a usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10. září 2007,	č. j. 50
Cm 34/2003 – 265, se zrušují a věc se vrací soudu prvního stupně k dalšímu řízení.	

O d ů v o d n ě n í:

Napadeným usnesením potvrdil odvolací soud usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 10. září 2007, č. j. 50 Cm 34/2003 – 265, kterým tento soud vyslovil neplatnost usnesení valné hromady společnosti Vodovody a kanalizace Zlín, a. s. (dále jen „společnost“) ze dne 24. dubna 2003 (dále jen „valná hromada“), přijatých pod body 1 až 10 pořadu jednání.

Vyšel přitom ze zjištění, že:

- 1) K přijetí usnesení valné hromady bylo podle stanov společnosti zapotřebí přítomnosti akcionářů představujících více než 70 % základního kapitálu.
- 2) Akcionář společnosti – Statutární město Zlín (dále též jen „akcionář“) udělil k výkonu akcionářských práv na valných hromadách společnosti dvě neomezené plné moci společnosti Česká spořitelna, a. s. (jednu v rozsahu 309.424 kusů akcií a druhou v rozsahu 139.174 kusů akcií společnosti) s tím, že zástupce je oprávněn stanovit za sebe dalšího zástupce.
- 3) Společnost Česká spořitelna, a. s. zmocnila společnost Jižní vodárenská, a. s., dvěmi substitučními plnými mocemi k výkonu akcionářských práv společnosti v rozsahu 403.767 kusů akcií, která dále zmocnila k výkonu těchto práv Mgr. Ing. Z.S. a P. D.. Ti se pak za akcionáře zúčastnili valné hromady.

Z obsahu plných mocí udělených akcionářem společnosti Česká spořitelna, a. s. odvolací soud vyvodil, že akcionář neudělil plné moci ve vztahu ke konkrétní valné hromadě, jejíž program by mu byl znám, ale do budoucna ke všem valným hromadám společnosti, bez ohledu na jejich program, k neomezenému výkonu akcionářských práv. Takto formulované plné moci nepovažoval odvolací soud za „speciální plné moci“, protože – podle jeho názoru – akcionář nebyl na valné hromadě řádně zastoupen. Navíc odvolací soud poukázal na to, že akcionář „by byl zastoupen“ více zmocněnci, přičemž z analogického použití ustanovení § 156 odst. 9 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), které upravuje výkon hlasovacího práva při spolumajitelství jedné akcie dvou a více akcionáři, není takový postup možný. V tomto směru odkázal i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. listopadu 2002, sp. zn. 29 Odo 215/2002, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 12, ročník 2002, pod číslem 234; dále též jen „SJ 234/2002“.

Nadto plné moci opravňující Českou spořitelnu a. s. k výkonu akcionářských práv nabyly podle odvolacího soudu účinnosti až podpisem příkazních smluv uzavřených dne 26. dubna 2002, které zbavovaly akcionáře možnosti plnou moc odvolat, což je v rozporu s obsahem a smyslem institutu zastoupení, jak je obecně upraven v ustanovení § 31 odst. 1 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“). Příkazní smlouvy obsahovaly ujednání o tom, že ukončí-li příkazce předčasně příkazní smlouvu (čímž zaniknou i plné moci), je příkazník (zmocněnec) společnost Česká spořitelna a. s. oprávněn požadovat po akcionáři smluvní pokutu „ve výši 100 % kupní ceny“, tedy částku rovnající se v prvním případě 49,507.840,- Kč a v druhém případě 22,267.840,- Kč, včetně sjednaného úroku z prodlení. Ze všech těchto souvislostí měl odvolací soud za zřejmé, že účelem jednotlivých plných mocí a navazujících substitučních plných mocí nebylo zajištění výkonu akcionářských práv akcionáře na konkrétní valné hromadě prostřednictvím zmocněnce, ale vytvoření podmínek pro následující prodej akcií, který nebyl jinak možný pro rozpor se zákonem (§ 156 odst. 4 obch. zák.) a stanovami společnosti (§ 13 stanov).

„Z hlediska ekonomiky řízení“ se již odvolací soud nezabýval otázkou rozporu udělených plných mocí se zákonem o obcích, popřípadě rozporu s povinnostmi akcionáře postupovat podle

ustanovení § 183b obch. zák., tedy učinit povinnou nabídku převzetí. K zodpovězení těchto právních otázek odvolací soud neměl ve spisu dostatek podkladů, neboť v tomto rozsahu nebylo provedeno dostatečné dokazování. Navíc, pokud se týká povinností akcionáře postupovat podle § 183b obch. zák., bylo rozhodnutí soudu prvního stupně zcela nepřezkoumatelné pro jeho vnitřní rozpornost a zmatečnost. K rozhodnutí ve věci samé však odvolacímu soudu postačovaly shora učiněné závěry. I pokud by totiž odvolací soud shledal, že Statutární město Zlín nepostupovalo v souladu s ustanovením § 183b obch. zák. a k jeho hlasům by ze zákona nemohlo být přihlédnuto, tak i v tomto případě (vyjma hlasování o procedurálních otázkách) by nebylo o dalších bodech programu valné hromady řádně rozhodnuto, neboť to byl právě tento akcionář, který svými hlasy rozhodl o přijetí či nepřijetí jednotlivých bodů programu valné hromady.

Proti usnesení odvolacího soudu podala společnost dovolání. Co do jeho přípustnosti odkázala na ustanovení § 237 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), co do důvodů na ustanovení § 241a odst. 2 písm. a) a b) o. s. ř.

Otázky zásadního právního významu dovolatelka formuluje následovně:

1) Jsou plné moci udělené zmocnitelem nikoli ve vztahu ke konkrétní valné hromadě, ale do budoucna k neomezenému počtu valných hromad konkrétní společnosti, speciální plné moci dle ustanovení § 184 odst. 1 obch. zák. opravňující zmocněnce k zastupování na valné hromadě konkrétní společnosti?

1) 2) Může osoba, již je udělena plná moc k zastupování na valné hromadě, udělit dle § 33a odst. 1 písm. a) a písm. b) obč. zák. plnou moc jiné osobě, a to zejména v případě, kdy je zmocněnec k touto zmocnitelem v udělené plné moci výslovně oprávněn?

3) Může akcionář udělit zmocněnci plnou moc k zastupování na valné hromadě konkrétní společnosti pouze k části akcií?

4) Může zastupovat akcionáře na valné hromadě společnosti více zmocněnců, pokud každý z nich zastupuje akcionáře a vykonává akcionářská práva k jiným (odlišným) akciím?

Vady řízení spatřuje v tom, že odvolací soud nezrušil podle ustanovení § 219 o. s. ř. rozhodnutí soudu prvního stupně pro nepřezkoumatelnost. Soud prvního stupně založil své usnesení na tzv. souhrnném zjištění, když nelze dovodit, na základě jakých důkazů dospěl ke svým závěrům. Svě usnesení postavil především na právním závěru, že Statutární město Zlín nebylo na předmětné valné hromadě platně zastoupeno, neboť udělené plné moci posoudil jako neplatné, aniž by však uvedl, na základě kterých konkrétních důkazů k danému právnímu závěru dospěl. Odvolací soud sice konstatoval, že rozhodnutí soudu prvního stupně je nesrozumitelné a vnitřně rozporné, avšak namísto toho, aby je v souladu s ustanovením § 219a odst. 1 písm. b) o. s. ř. zrušil, zopakoval dokazování, přičemž neprovedl znovu všechny důkazy provedené u soudu prvního stupně, a následně rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil. Tímto postupem zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Nesprávné právní posouzení pak dovolatelka spatřuje v posouzení platnosti plných mocí. Tyto plné moci nejsou dle jejího mínění všeobecnými plnými mocemi, neboť neopravňují zmocněnce ke všem právním úkonům jménem Statutárního města Zlín, ale zvláštními (speciálními) plnými mocemi, které se omezují pouze na výkon akcionářského práva ve společnosti, zejména pak práva účastnit se jejích valných hromad a podávat na nich návrhy, připomínky a přijímat rozhodnutí. Tyto speciální plné moci nejsou omezeny časově, místně ani věcně. Plné moci udělené akcionářem společnosti Česká spořitelna, a. s. je tak nutné s ohledem na shora uvedené považovat za zvláštní (speciální) plné moci udělené v souladu s

ustanovením § 184 odst. 1 obch. zák. Společnost Česká spořitelna pak mohla v souladu s ustanovením § 33a odst. 1 písm. a) i písm. b) obč. zák. udělit substituční plnou moc společnosti Jižní vodárenská, a. s.

Dovolatelka uzavírá, že odvolací soud nesprávně posoudil i nemožnost zastupování akcionáře na valné hromadě dvěma zmocněnci, pokud každý z nich vykonává akcionářská práva k jiným akciím, když na daný případ chybně aplikoval ustanovení § 156 odst. 9 obch. zák.

Proto navrhuje, aby dovolací soud zrušil napadené usnesení odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Navrhovatel ve vyjádření k dovolání obsáhle argumentuje ve prospěch správnosti napadeného rozhodnutí. Navrhuje, aby Nejvyšší soud dovolání zamítl, neboť v případě plných mocí použitých na valné hromadě pojmově nejde o vztah zastoupení, když plné moci jsou nástrojem pro obcházení zákona.

Nejvyšší soud se dovolatelkou formulovanými otázkami zabýval již v usnesení ze dne 25. června 2009, č. j. 29 Cdo 5297/2008 uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 4, ročník 2010, pod číslem 52, na jehož odůvodnění v podrobnostech odkazuje.

Vycházejí z podobného skutkového základu, Nejvyšší soud v tomto rozhodnutí uzavřel, že plná moc udělená akcionářem k jeho zastupování na více valných hromadách konkrétní obchodní společnosti je speciální plnou mocí ve smyslu § 184 odst. 1 obch. zák. K tomu Nejvyšší soud podotýká, že omezení v tom směru, že plnou moc pro zastupování na valné hromadě je možné udělit jen k hlasování na jedné valné hromadě nebo na více valných hromadách v určitém období, přinesl až zákon č. 420/2009 Sb., a to s účinností od 1. prosince 2009.

V citovaném rozhodnutí Nejvyšší soud rovněž potvrdil, že ani v případě zastupování dle § 184 odst. 1 obch. zák. (ve znění účinném do 30. listopadu 2009) není důvod vyloučit aplikaci ustanovení § 33a obč. zák., umožňující zmocněnci akcionáře zmocnit prostřednictvím substituční plné moci k zastupování na valné hromadě třetí osobu. Navíc, jak dovolatelka správně namítla, oprávnění k dalšímu zmocnění vyplývá v případě právnických osob přímo z ustanovení § 33a odst. 1 písm. b) obč. zák.

Dále pak dovolací soud konstatoval, že je třeba rozlišovat mezi situací, kdy akcionář udělí plnou moc více zmocněncům ke společnému zastupování na valné hromadě (tj. týká-li se zmocnění udělené více zmocněncům stejných akcií a opravňuje je ke společnému výkonu hlasovacího práva spojeného s těmito akciemi) – což není případ, který nastal v projednávané věci – a situací, kdy zmocněnec udělí substituční plnou moc v rozsahu týkajícím se pouze části akcií zmocnitele. Zatímco první z možností je vyloučena s ohledem na podmínku, že akcionáře nemůže na valné hromadě zastupovat společně více zástupců (srov. SJ 234/2002), druhou možnost takto vyloučit nelze; v jejím důsledku nemohlo dojít k tomu, že by na valné hromadě jednalo za stejné akcie více zástupců téhož akcionáře.

V projednávané věci akcionář udělil (dvě) plné moci jedinému zmocněnci který k vymezené části akcií udělil další (substituční) plné moci opět jedinému zmocněnci. Teprve ten pak, jako právnická osoba, udělil podle § 33a odst. 1 písm. b) obč. zák., plné moci dvěma fyzickým osobám, ovšem s tím že každá z nich mohla zastupovat akcionáře (jen) ohledně akcií, na které se její plná moc vztahovala, samostatně. Při takovém postupu nelze bez dalšího analogicky

aplikovat zákaz vyplývající z ustanovení § 156 odst. 9 obch. zák., jak to učinil odvolací soud s odkazem na SJ 234/2002.

Nejvyšší soud se neztotožňuje ani se závěry odvolacího soudu, podle nichž jen proto, že podle obsahu příkazních smluv, uzavřených mezi akcionářem a společností Česká spořitelna, a. s., bylo jejich předčasné ukončení ze strany akcionáře sankcionováno smluvní pokutou, byl akcionář zbaven možnosti odvolat plné moci, které této společnosti udělil a že smyslem udělených plných mocí nebylo zajištění výkonu akcionářských práv na konkrétní valné hromadě prostřednictvím zmocněnce, ale vytvoření podmínek pro následující prodeje akcií.

Obecně nepochybně platí, že dohoda o plné moci (jako kterýkoli jiný právní úkon) může být neplatná pro obcházení zákona. Tento závěr je ostatně v souladu i s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. Tak např. v rozsudku uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem 23/2005 Nejvyšší soud uzavřel, že plná moc, kterou udělí zástavní dlužník zástavnímu věřiteli k prodeji zastavené nemovitosti za účelem splacení zajištěné pohledávky, je pro obcházení zákona neplatným právním úkonem (§ 39 obč. zák.). Tento závěr učinil Nejvyšší soud proto, že v teorii ani v judikatuře není pochyb o tom, že faktické sjednání tzv. propadné zástavy je v rozporu se zákonem (srovnej např. nálezy Ústavního soudu ze dne 1. dubna 2003, sp. zn. II. ÚS 119/01, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. září 2000, sp. zn. 21 Cdo 2204/99).

V projednávané věci však mělo (podle tvrzení navrhovatele) sloužit sjednání dohod o plných mocích a příkazních smluv k obcházení zákazu prodeje akcií bez souhlasu valné hromady.

Prodej akcií však sám o sobě není jednáním, které by zákon zakazoval, jak je tomu u propadné zástavy, a zakázat jej nemohou ani statuty společnosti. Statuty však mohou podle ustanovení § 156 odst. 4 obch. zák. vázat prodej akcií na souhlas valné hromady (jak je tomu dle navrhovatelky v projednávané věci), popřípadě jej jiným způsobem omezit. Ze skutkových zjištění soudů obou stupňů však neplyne závěr, že udělení plných mocí mělo sloužit k obcházení zákona. Dokonce i navrhovatel v návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady tvrdí pouze, že účelem uzavření smluv mezi akcionářem a společností Česká spořitelna, a. s. je „ovládnout cílovou společnost Vodovody a kanalizace Zlín, a. s., zřejmě se spekulací následného prodeje akcií, až to situace dovolí, připravenému zahraničnímu zájemci“. Takový prodej však „dovolí-li to situace“, tj. bude-li takový prodej v souladu s právem, není jednáním nedovoleným. Za tohoto stavu nelze než uzavřít, že závěry odvolacího soudu ohledně neplatnosti dohod o plných mocích nejsou dostatečně skutkově podložené.

Obdobný závěr lze učinit i ohledně právního názoru odvolacího soudu o důsledcích uzavřených příkazních smluv a smluvních pokut v nich sjednaných. Chtěl-li odvolací soud vyvozovat důsledky ze sjednané výše smluvní pokuty, měl se především zabývat tím, zda je ujednání o smluvní pokutě platné (zejména ve vztahu k tomu, plnění jaké smluvní povinnosti zajišťuje), popřípadě zda je sjednaná smluvní pokuta přiměřená ve vztahu k zajišťované smluvní povinnosti, jakož i k ostatním ujednáním smlouvy. V této souvislosti pak bylo třeba posuzovat, z jakého důvodu byla sjednána smluvní pokuta v dohodnuté výši a zda vysoké smluvní pokutě postihující akcionáře neodpovídá výrazná výhoda poskytnutá mu druhou stranou. K tomu Nejvyšší soud poznamenává, že ani v případě, že by soud dospěl k závěru, že byla sjednána nepřiměřeně vysoká smluvní pokuta, nezpůsobilo by takové ujednání bez dalšího neplatnost příkazních smluv, ale mohlo by eventuelně – v závislosti na konkrétních okolnostech – vést pouze ke splnění podmínek pro uplatnění moderačního práva soudu (srov. v této souvislosti rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia

Nejvyššího soudu ze dne 14. října 2009, sp. zn. 31 Cdo 2707/2007, uveřejněný pod číslem 81/2010 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

A konečně ani udělení plné moci k zastupování akcionáře na valné hromadě bez toho, že by zmocnitel v plné moci vymezil, jakým způsobem má zmocněnec hlasovat, nelze samo o sobě považovat za obcházení ustanovení § 156a obch. zák. Udělení takové plné moci je v obchodních vztazích běžné, aniž by pravidelným důsledkem takto udělené plné moci byla neplatnost dohody o jejím udělení – k takovému závěru by byl nutný průkaz o tom, že úmyslem stran při udělení takové plné moci bylo odkazované ustanovení obejít. Na přenesení výkonu práv akcionáře na jinou osobu je ostatně založena smlouva o správě cenných papírů (§ 36 zákona č. 591/1992 Sb. o cenných papírech), aniž by v rámci úpravy této smlouvy zákon omezoval udělení plné moci potřebné k výkonu hlasovacích práv akcionáře povinností akcionáře dát správci pokyn, jak na valné hromadě hlasovat.

Protože – co do řešení otázek, na nichž napadené rozhodnutí spočívá – není právní posouzení věci odvolacím soudem správné a dovolací důvod dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud usnesení odvolacího soudu zrušil, aniž by se dále zabýval namítanou vadou řízení. Jelikož důvody, pro které nemohlo obstát rozhodnutí odvolacího soudu, dopadají i na usnesení soudu prvního stupně, Nejvyšší soud zrušil i je a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 část věty za středníkem a odst. 3 věta druhá o. s. ř.).

Právní názor Nejvyššího soudu je pro odvolací soud i pro soud prvního stupně závazný (§ 243d odst. 1 část věty za středníkem, § 226 odst. 1 o. s. ř.).

V další fázi řízení se soud prvního stupně, popřípadě i odvolací soud, vypořádá i s ostatními navrhovatelem uplatněnými námitkami směřujícími proti platnosti usnesení valné hromady, kterými se Nejvyšší soud zabývat nemohl proto, že je neřešil odvolací soud.

K požadavku navrhovatele na předložení věci velkému senátu Nejvyšší soud uzavírá, že takový postup by byl namístě až za situace, že by tříčlenný senát dospěl k závěru, že přestože ze skutkových zjištění soudů nižších stupňů plyne, že účelem udělení plných mocí k zastupování statutárního města Zlín na valné hromadě společnosti bylo obejít ustanovení § 156 odst. 4 nebo § 156a obch. zák., nejsou dohody u udělení těchto plných mocí neplatné; tak tomu ale v projednávané věci není.

V dalším řízení soud prvního stupně nepřehlédne, že v tzv. nesporném řízení (§ 120 odst. 2 o. s. ř.) není vedlejší účastenství přípustné (srov. Drápal. L. Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I. Komentář I. vydání Praha: C. H. Beck, 2009s. 605).

V novém rozhodnutí soud prvního stupně znovu rozhodne i o nákladech řízení, včetně nákladů řízení dovolacího (§ 243d odst. 1 věta druhá o. s. ř.).

Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

V Brně dne 25. ledna 2011

doc. JUDr. Ivana Š t e n g l o v á

předsedkyně senátu